

uit te breiden. Schrijver dezes houdt zich daarom ten zeerste aanbevolen voor opga-ven en nieuwe vindplaatsen in Nederland en België en voor de toezending van (goed

verpakt) materiaal. Kosten hiervoor gemaakt worden gaarne vergoed (adres: Vierstraat 28, Yerseke).

Summary: The serpulid *Mercierella enigmatica* Fauvel was found for the first time in the Netherlands in the brackish Lake Veere and the Canal through the Island of Walcheren. Its introduction in the Netherlands probably has been favoured by the discharge of warm water by a power station.

Litteratuur:

1. Annenkova, N., 1929: Polychaeten aus dem Reliktsee Paläostom (West Kaukasus) und den mit ihm verbundenen Flüssen. C. R. Acad. Sci. U.R.S.S. 1929 Ser. A: 138-140.
2. Borghouts-Biersteker, C. H., 1969: Balanus amphitrite amphitrite Darwin in Nederland. Zoölogische Bijdragen, in druk.
3. Dew, B., 1959: Serpulidae (Polychaeta) from Australia. Rec. Aust. Mus. 25 (2): 19-56.
4. Fauvel, P., 1923: Un nouveau Serpulen d'eau saumâtre *Mercierella enigmatica* n.g.n.sp. Bull. Soc. Zool. France 47: 424-430.
5. Fauvel, P., 1927: Polychètes sédentaires. Fauna de France 16, 1-494.
6. Fauvel, P., 1933: Historie de la *Mercierella enigmatica* Fauvel, serpulien d'eau saumâtre. Arch. Zool. Exp. Gen. 75: 185-193.
7. Fischer-Piette, E., 1937: Sur la biologie du Serpulien d'eau saumâtre *Mercierella enigmatica* Fauvel. Bull. Soc. Zool. France 62: 197-208.
8. Hill, M. B., 1967: The life cycles and salinity tolerance of the serpulids *Mercierella enigmatica* Fauvel and *Hydroides uncinata* (Philippi) at Lagos, Nigeria. J. Anim. Ecol. 36: 303-321.
9. Rioja, E., 1924: La *Mercierella enigmatica* Fauvel, Serpulido de agua salobre en España. Bol. R. Soc. Espa. Hist. Nat. 24 (3): 160-169.
10. Rullier, F., 1946: Croissance du tube de *Mercierella enigmatica* Fauvel. Bull. Lab. marit. Dinard 27: 11-15.
11. Schlieper, C., 1958: Physiologie des Brackwassers. Die Binnengewässer 22 (2): 217-348.
12. Tebble, N., 1953: A source of danger to harbour structures: Encrustation by a tubed marine worm. J. Municipal Engineers 80: 259-265.
13. Vuillemin, S., 1958: Fixation obtenue au laboratoire des larves de quelques Serpuliens (Annélides Polychètes) du lac de Tunis. C. R. Acad. Sci. 247: 2038-2040.
14. Vuillemin, S., 1965: Contributions à l'étude écologique du lac de Tunis. Biologie de *Mercierella enigmatica* Fauvel. Thèse Fac. Univ. Paris. Ser. A. no. 4622: 1-554.

EUREL, een Europese Vereniging voor Vrijwillige Natuurreservaten

M. F. I. J. BIJLEVELD.

(RIVON)

In 1964 werden naar aanleiding van de Europese Conferentie over Roofvogels in Caen de eerste internationale contacten gelegd en uiteindelijk werd op 2 december

1966 in Brussel de eerste vergadering gehouden van EUREL (Association Européenne des Réserves Naturelles Libres — Europese Vereniging voor Vrije Natuurre-

Fig. 1. EUREL-medewerkers bespreken de bewaking van een in aanbouw zijnd zeearendnest. Foto M. F. I. J. Bijleveld.

servaten). De statuten van deze internationale Vereniging, welke haar zetel in Brussel heeft, werden bij Koninklijk Besluit van 13 oktober 1967 goedgekeurd. De statuten en de samenstelling van het Dagelijks Bestuur werden gepubliceerd in de Bijlage van de „Moniteur Belge” van 14 december 1967 en 1 februari 1968.

Het bestuur bestaat uit de volgende leden: E. Kesteloot (België) voorzitter, G. Tendron (Frankrijk) vice-voorzitter, M. F. I. J. Bijleveld (Nederland) secretaris, R. D. Etchecopar (Frankrijk) penningmeester, F. Bernis (Spanje), H. Brüll (Bondsrep. Duitsland), B. Condé (Frankrijk), C. Erard (Frankrijk), H. Freundl (Oostenrijk), L. Hoffmann (Frankrijk), J. J. Iribarren (Spanje), C. Jcu-anin (Frankrijk), H. Kramer (Bondsrep.

Duitsland), M. F. Mörzner Bruijns (Nederland), R. J. Peltzer (Luxemburg), W. Przygodda (Duitsland), A. Reille (Frankrijk), H. Rinnen (Luxemburg), J. Temple Lang (Ierland), J. F. Terrasse (Frankrijk), K. H. Voous (Nederland), H. Wille (België).

Men zou zich kunnen afvragen wat het doel van de oprichting van deze vereniging kan zijn, temeer daar er reeds zoveel internationale natuurbeschermingsorganisaties en -instellingen bestaan. Bij nadere beschouwing van de opzet van dit nieuwe natuurreservaat-systeem zal echter duidelijk worden dat op deze wijze een hiaat op dit gebied wordt gevuld. Het is natuurlijk altijd mogelijk dat het werk van twee van dergelijke instellingen gedeeltelijk samenvalt, maar het gemeenschappelijke doel zal daar niet onder lijden; het kan in tegendeel zelfs worden gestimuleerd, daar er dan van twee kanten de aandacht op wordt gevestigd. Om echter elk onnodig werk te vermijden werkt EUREL, als dochter-organisatie van het Wereld Natuur Fonds, nauw samen met alle instellingen die op de een of andere wijze te maken hebben met natuurbescherming.

De nieuwe werkwijze van EUREL bestaat uit de instelling van een netwerk van „vrijwillige” natuurreservaten met de hulp van de eigenaars van de desbetreffende gebieden.

Het woord „vrijwillige” betekent dat elk reservaat ontstaat door het tekenen van een overeenkomst tussen EUREL en de eigenaar van het gebied. Deze eigenaar kan een particulier, een gemeente, een lokale overheid of een vereniging zijn. De voordelen van dit flexibele systeem zijn onmiddellijk duidelijk: elke landeigenaar met hart voor de natuur kan van zijn land een vrijwillig natuurreservaat maken zonder al te veel kosten of langdurige onderhandelingen.

De grootte van het gebied is niet doorslaggevend: kleine gebieden kunnen ook van

belang zijn, bv. als pleisterplaats voor trekvogels, als broedplaats voor soorten die dreigen uit te sterven (zoals de roofvogels), terwijl ook een stukje grond met zeldzame planten in aanmerking kan komen. De eigenaar houdt dus het handvest in ere, terwijl EUREL morele en daadwerkelijke steun geeft in de vorm van informatie en advies over de beste wijze, waarop beider doel bereikt kan worden.

Een van de belangrijkste, door EUREL ondernomen projecten is de bescherming van de roofvogels in Lotharingen. De achteruitgang van deze diergroep neemt helaas hand over hand toe. Met Lotharingen wordt hier bedoeld de landstreek in de ruimste betekenis, zonder rekening te houden met de landsgrenzen. Het gebied omvat dus Noord-oost-Frankrijk, Zuidoost-België en een deel van Luxemburg. Dit project werd door het Wereld Natuur Fonds dermate belangrijk geacht, dat niet alleen financiële en morele steun werd gegeven, maar EUREL ook nog een 2-CV-bestelwagen ter beschikking kreeg. De Amerikaanse afdeling van het Wereld Natuur Fonds schonk eveneens een aanzienlijk bedrag voor dit project (W.W.F.-project 219).

Om dit werk uit te voeren moet in Lotharingen een biologisch station annex natuurbeschermingscentrum worden opgezet. In de buurt van Dieuze (Departement Moezel), in een gebied met een rijke fauna deed zich daartoe een gelegenheid voor, die dan ook werd aangegrepen. De plaatselijke autoriteiten van Dieuze bieden twee ha land aan bij het Lindre-meer voor de oprichting van dit centrum. Voor de bescherming van het meer en de omgeving, welke zo rijk zijn aan flora en fauna, wordt voorgesteld om dit gebied van 3.500 ha tot EUREL-reservaat te verklaren en de betrokken autoriteiten te verzoeken de bossen ook in de toekomst te handhaven. Vermeldenswaard is

Fig. 2. Bescherming van een zeearendhorst door middel van een ijzeren stekelring rond de stam. Foto M. F. I. J. Bijleveld.

het feit dat EUREL een plaatselijk goed bekende medewerker heeft gevonden in de „Bond van Nancy voor studie en tot behoud van de in het wild levende vogels en zoogdieren”. De secretaris van deze Bond, de heer J. J. Marquart, is door EUREL benoemd tot directeur van dit project en hem werd dan ook verzocht de nodige voorbereidingen te treffen.

Op 27 februari 1968 werd een gebied van 23 ha bos bij Mouzon (Departement Ardennen) tot EUREL-reservaat verklaard. Ondanks haar korte bestaansperiode heeft EUREL reeds een ander project ter hand genomen in samenwerking met het Wereld Natuur Fonds, met name een programma ter bescherming van de roofvogels in het noorden van Duitsland (W.W.F.-project 341). In maart 1968 werd een gebied van 150 ha in Sleswijk-Holstein tot EUREL-reservaat verklaard. In dit gebied broeden

de Zeearend (*Haliaeetus albicilla*), de Rode wouw (*Milvus milvus*), de Boomvalk (*Falco subbuteo*), de Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) en misschien de Slechtvalk (*Falco peregrinus*).

Sindsdien zijn nog vijf andere, veel grotere reservaten ingesteld. Daar in 1968 50% van de nesten door eierverzamelaars werden leeggeroofd, is door EUREL in 1969 een permanente bewaking voor de nesten van de Zeearend georganiseerd. Ook werden verscheidene inventarisaties verricht naar de stand van de roofvogels in Sleswijk-Holstein. Verder is een project ter bescherming

van de roofvogels in het noorden van Spanje (het gebied van de Pyreneeën) in studie. De instelling van vrije natuurreervaten in Oostenrijk, Duitsland, Italië en Ierland, in het kader van een speciaal project van het Wereld Natuur Fonds, is in voorbereiding. Voor Nederland kunnen inlichtingen over EUREL worden ingewonnen bij het Wereld Natuur Fonds, Postbus 7, Zeist of bij het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Afdeling Natuur- en landschapsbescherming, Steenvoordelaan 370, Rijswijk (Z-H.).

Vragen en korte mededelingen

Klein springzaad en Reuzenbalsemien in het Gooi. De Balsemienfamilie heeft in Nederland één indigene soort, het Springzaad (*Impatiens noli-tangere*). Deze plant, kensoort van het Alnetum glutinosae, komt door het ontbreken van geschikte groeiplaatsen in het Gooi niet voor.

Met het Klein springzaad (*Impatiens parviflora*) is het anders gesteld. In de Flora van Nederland door H. Heukels, deel II blz. 379, staat over het voorkomen van Klein springzaad vermeld: „De plant is inheems in Zuid-Siberië en Mongolië, doch komt sedert 1846 hier en daar in heggen en op moesgrond voor op verschillende plaatsen in Europa. Zo is zij ook bij ons op een paar plaatsen nl. onder struiken langs een binnengracht bij Kuilenburg en bij Valkenburg (L.) aangetroffen en schijnt daar stand te houden, zich zelfs te verspreiden”. Dat was in 1909. Thans, 60 jaar later, is Klein springzaad een in het gehele Gooi algemeen voorkomende plant. Het is een progressieve soort die nog steeds nieuwe groeiplaatsen weet te veroveren. De plant is veel te vinden onder bomen en struiken langs wegbermen in vilawijken en op beschaduwde ruderaal plaatsen. In Laren vond ik de plant massaal en in zeer grote exemplaren als akkeronkruid in een rogge-akkertje.

Dikwijls groeit Klein springzaad tezamen met Hennepnetel (*Galeopsis tetrahit*). Beide soorten hebben in het Gooi veelal dezelfde standplaatsen. Het verspreidingsgebied van Hennepnetel is ech-

ter ruimer, doordat deze plant zowel in schaduw als op open onbeschaduwde plaatsen goed groeit. Klein springzaad is meer schaduwplant.

Waar beide soorten door elkaar voorkomen, speciaal op beschaduwde grond, valt het op dat jonge planten voor de bloei frappant op elkaar lijken, waardoor men er van boven op neer kijkend moeilijk kan zien of men met Klein springzaad of Hennepnetel te doen heeft. De verspreide bladstand van Klein springzaad doet in de groeitop de bladen ongeveer kruiswijs staan, wat bij Hennepnetel uiteraard normaal is. Bladvorm, nervatuur en lengte van de bladsteel zijn praktisch gelijk. Het blad van Klein springzaad heeft echter een fijner gezaagde rand met stekelpuntjes en is van een doorschijnender lichter groen dan het blad van Hennepnetel, dat grof gekarteld-gezaagd is, doch in de schaduw vallen deze verschillen bijna niet op. Vanzelfsprekend geeft bij betasting van beide soorten de beharing van Hennepnetel ten opzichte van het volkomen onbehaarde Klein springzaad de doorslag.

De Reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*) is een uit de Himalaya en India afkomstige sierplant. Als tuinplant is deze in het Gooi zelden aan te treffen. Verwilderd komt de soort op verscheidene plaatsen voor. Een uitgebreide groeiplaats bevindt zich in en om een uitgedroogde sloot langs de spoorbaan door het centrum van Bussum. Over een lengte van ongeveer 100 meter en een breedte van ± 5 meter vormen de planten